

Wisselkoers euro naar langetermijngemiddelde

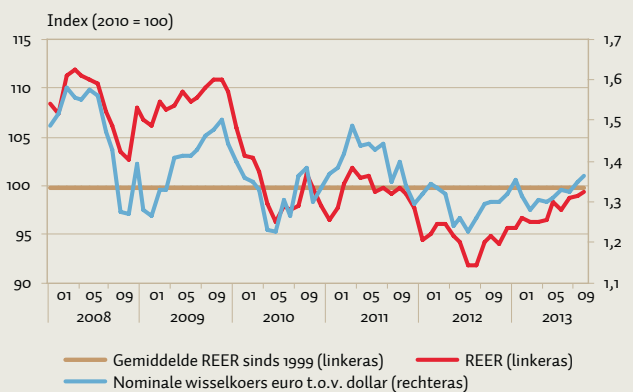
INTERNATIONAAL

De wisselkoers van de euro laat sinds medio 2012 een appreciërende beweging zien. Uit de figuur volgt dat de nominale wisselkoers vanaf juli 2012 met ruim 10 procent is gestegen ten opzichte van de dollar. Deze koers bedroeg in oktober 2013 gemiddeld 1,36. Vanaf het voorjaar van 2013 apprecieerde de euro bovendien ten opzichte van de valuta's van opkomende economieën als India, Brazilië en Indonesië. De koersen van deze valuta's daalden sterk na de aankondiging van de Amerikaanse Federal Reserve op 21 mei 2013 om eind 2013 mogelijk over te gaan tot afbouw van de onconventionele aankopen van overheidsobligaties en hypotheekpapier. De euro apprecieerde dit jaar ook ten opzichte van de Japanse yen, die een neerwaartse druk ondervond als gevolg van het ruime monetaire beleid dat onderdeel is van 'abonomics', het economische beleid van premier Abe in Japan.

De recente appreciatie van de euro lijkt een correctie van een periode van depreciatie die in mei 2011 inzette als gevolg van afgenomen marktvertrouwen door de eurocrisis. Los van een mogelijk effect van het ruime monetaire beleid en de moeizame begrotingsdiscussies in de VS, kan de koersstijging ten opzichte van de dollar vanaf juli 2012 dan ook deels worden gezien als teken van het herstel van marktvertrouwen in het eurogebied. Om het effect van een nominale appreciatie op de internationale concurrentiepositie te beoordelen, is het nuttig om de reële effectieve wisselkoers (REER) te beschouwen. De REER corrigeert voor ontwikkelingen van het prijsniveau en de geografische verdeling van de uitvoer. Een appreciatie heeft immers een minder sterk effect op de internationale concurrentiepositie wanneer deze gepaard gaat met een prijsdaling of wanneer

een munt met name apprecieert ten opzichte van een valuta waarin het handelsvolume op een laag niveau ligt. Uit de figuur volgt dat de REER van de euro vanaf mei 2011, evenals de nominale wisselkoers van de euro, een appreciërende trend kent. De REER is sinds juli 2012 met ruim 8 procent geapprecieerd. De figuur laat echter zien dat de REER van de euro historisch gezien niet op een bijzonder hoog niveau ligt. De REER lag in oktober 2013 nabij het langetermijngemiddelde, gemeten vanaf de invoering van de euro. ■ **JESPER HANSON** (MINISTERIE VAN FINANCIËN)

Ontwikkeling wisselkoers euro

Bron: BIS

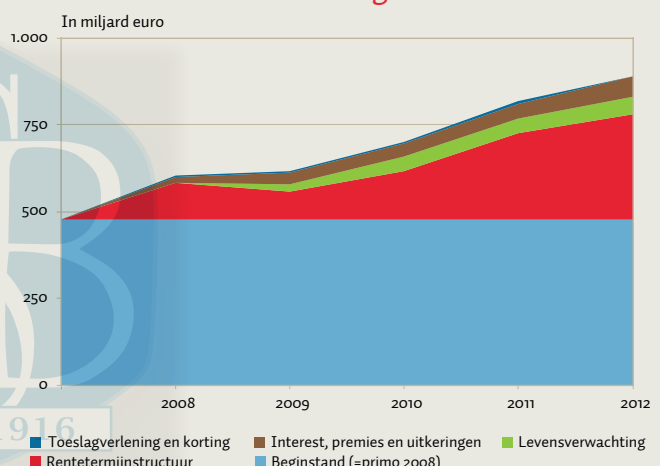
Toegenomen pensioenverplichtingen

MONETAIR

De verplichtingen die pensioenfondsen voor eigen risico aanhouden zijn in de periode 2008–2012 opgelopen van 477 miljard euro naar 891 miljard euro. De figuur laat zien dat het grootste deel van deze toename voortvloeit uit veranderingen in de rentetermijnstructuur (RTS; plus 303 miljard euro). De RTS is de disconteringsvoet waartegen de toekomstige pensioenuitkeringen contant zijn gemaakt. Hoe lager de disconteringsvoet, hoe hoger de pensioenverplichtingen. Deze lag eind 2012 op een hoger niveau dan de toenmalige RTS en had daarmee een dempend effect op de pensioenverplichtingen. Ook de stijging van de levensverwachting van Nederlandse mannen en vrouwen heeft bijgedragen aan de groei van de pensioenverplichtingen (plus 51 miljard euro). Doordat Nederlanders langer blijven leven dan eerder was voorzien, zullen pensioenfondsen langer dan verwacht pensioen moeten uitkeren. Daarnaast zijn de technische voorzieningen gestegen door de jaarlijkse toevoeging van interest aan de verplichtingen (plus 72 miljard euro). Deze toevoeging is vergelijkbaar met de aangroei van interest op vastrentende obligaties. Ook hadden de premies die pensioenfondsen berekenen ter financiering van toekomstige onvoorwaardelijke verplichtingen (de zogenoemde actuariële premies) een opwaarts effect (plus 104 miljard euro). Het verstrekken van uitkeringen had daarentegen een neerwaarts effect (minus 116 miljard euro). Immers, nadat een pensioenuitkering is voldaan, is de verplichting vervallen. Deze component is groter geworden, doordat het aantal pensioengerechtigde deelnemers is toegenomen en pensioenfondsen dus meer uitkeringen zijn gaan verstrekken. Toeslagverlening en kortingen hadden per saldo geen

invloed op de aangroei van de technische voorzieningen. De verleende toeslagen genereerden weliswaar een opwaarts effect, maar daar stond tegenover dat de kortingen die begin 2013 zijn aangekondigd – met terugwerkende kracht – een even groot neerwaarts effect op de technische voorzieningen hadden. Al met al is in de periode 2008–2012 ongeveer driekwart van de stijging van de technische voorzieningen veroorzaakt door de daling van de RTS. ■ **ENRICO VROOMBOUT** (DNB)

Groei technische voorzieningen naar oorzaak

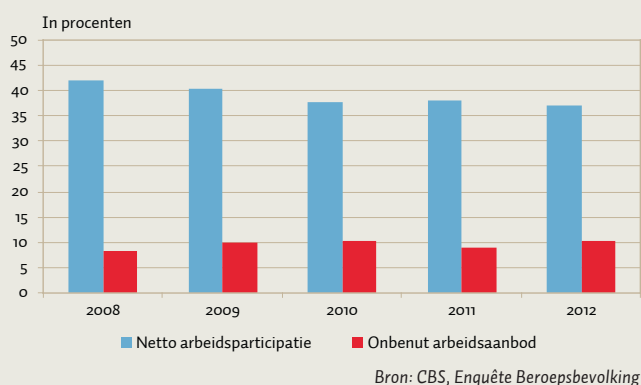
Bron: DNB

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

Arbeidsparticipatie onder jongeren gedaald

Sinds 2008 is de netto-arbeidsparticipatie onder jongeren met 5 procentpunten gedaald. In 2012 had bijna 37 procent van de 15- tot 25-jarigen werk voor twaalf uur of meer per week (753.000), in 2008 was dit nog 42 procent (832.000). Onder jonge mannen was de arbeidsparticipatie in 2012 met ruim 38 procent iets hoger dan onder vrouwen van deze leeftijd (36 procent). Wel is sinds 2008 de netto-arbeidsparticipatie van jonge mannen sterker afgenomen dan die van jonge vrouwen, respectievelijk met ruim 6 en 3 procentpunten. Mannen zijn vaker dan vrouwen werkzaam in conjunctuurgevoelige sectoren, zoals

Netto-arbeidsparticipatie en onbenut arbeidsaanbod onder jongeren (15 tot 25 jaar)

ICT, transport, industrie en bouw. In een economisch ongunstigere periode verliezen mannen daardoor naar verhouding vaker hun baan dan vrouwen.

Het bezitten van een startkwalificatie vergroot de kansen op de arbeidsmarkt. In 2012 was de arbeidsparticipatie onder 15- tot 25-jarigen met een startkwalificatie ruim tweemaal zo hoog als onder jongeren zonder startkwalificatie: ruim 49 procent tegenover iets meer dan 24 procent. In 2008 behoorde nog bijna 55 procent van de jongeren met een startkwalificatie tot de werkzame beroepsbevolking, tegenover ruim 30 procent van de 15- tot 25-jarigen zonder startkwalificatie.

Naast de jongeren die werkzaam zijn, geeft een op de tien jongeren (206.000) in 2012 aan dat ze wel zouden willen werken. Dit zogeheten onbenut arbeidsaanbod bestaat uit 108.000 jongeren die de afgelopen vier weken actief naar werk van twaalf uur of meer per week hebben gezocht en die ook op korte termijn beschikbaar zijn (de werkloze jongeren). Het overige deel (98.000) bestaat uit jongeren die wel een baan willen, maar die daar recent niet naar hebben gezocht of die niet op korte termijn beschikbaar zijn. Vergeleken met het begin van de crisis in 2008 is het onbenut arbeidsaanbod onder jongeren gestegen van ruim 8 naar iets meer dan 10 procent. In 2011 daalde het onbenut arbeidsaanbod weer licht naar 9 procent. Dit kon worden toegeschreven aan een hoger aandeel jongeren dat geen werk zocht of onbeschikbaar was voor werk vanwege het volgen van een opleiding. ■ **PAUL DE WINDEN** (CBS)

Cursussen voor laaggeletterden

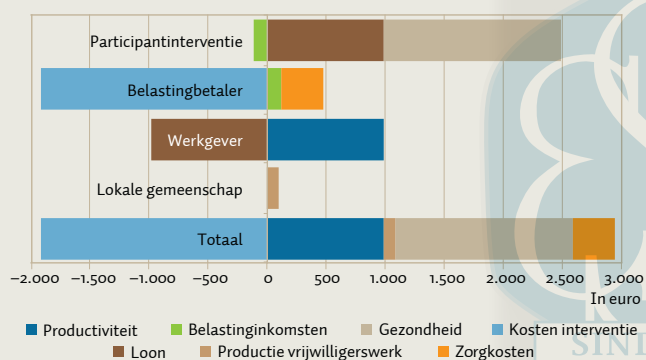
De Nederlandse beroepsbevolking bevat naar schatting van de OESO ongeveer 1,1 miljoen laaggeletterden. Deze personen kunnen onvoldoende lezen, schrijven en rekenen om volwaardig deel te nemen aan de huidige informatiemaatschappij. Dit belemmert hun functioneren in het dagelijks leven. Laaggeletterdheid gaat gepaard met minder inkomen, lagere arbeidsproductiviteit, minder sociale participatie, slechtere gezondheid en een groter beroep op gezondheidszorg. Regionale Opleidingscentra (ROC's) organiseren cursussen om laaggeletterdheid te verminderen. In 2012 volgden circa 10.000 mensen

cursussen bij ROC's om basisvaardigheden te verbeteren. Participanten zijn veelal in het buitenland geboren mannen zonder baan in de leeftijdsgroep 26-45 jaar.

Een cursus van een half jaar leidt tot een gemiddelde verbetering van de score op taalvaardigheid van 3,4 procent. De figuur laat zien dat de kosten van een dergelijke interventie gemiddeld 1917 euro bedragen. Deze kosten komen terecht bij de belastingbetaler.

De hogere taalvaardigheid leidt tot een hogere productiviteit van de participant (985 euro). Op de lange termijn komt deze hogere productiviteit via een hoger loon terecht bij de participant. Daarnaast ondervindt de participant een gezondheidsverbetering ter waarde van 1501 euro. Een deel van de productiviteitsverhoging komt via hogere belastingafdrachten terecht bij de belastingbetaler (114 euro). Verder profiteert de belastingbetaler van lagere zorgconsumptie en zorgkosten van de participant (359 euro). De lokale gemeenschap profiteert van toegenomen vrijwilligerswerk door de participant (95 euro). Daarnaast zijn er niet gekwantificeerde baten: het nut dat de participant zelf ontleent aan het doen van vrijwilligerswerk (A) en dat de participant minder beroep hoeft te doen op familie, vrienden en kennissen (B). Het nettoresultaat is op lange termijn het grootst voor de participanten zelf (2372 euro + A), gevolgd door de lokale gemeenschap (95 euro + B). Het nettoresultaat voor de belastingbetaler is negatief (minus 1444 euro). Het effect voor de werkgever is op lange termijn neutraal. De maatschappij als geheel gaat erop vooruit (1023 euro + A + B). Een uitgegeven euro leidt gemiddeld tot baten ter waarde van 1,53 euro. ■ **ROBERT SCHOLTE** (SEO ECONOMISCH ONDERZOEK)

Kosten en baten cursussen laaggeletterden

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.